

Chambre des Représentants		Kamer der Volksvertegenwoordigers	
Session de 1928 '929	N° 41	Zittingsjaar 1928-1929	
PROJET DE LOI, N° 226 (1928-1928)	SÉANCE du 14 décembre 1928	VERGADERING van 14 December 1928	WETSONTWERP, N° 226 (1927-1928)

PROJET DE LOI

réprimant pénalement l'émission de chèques
sans provision.

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION (1),
PAR M. **STANDAERT**.

MESSIEURS,

I.

Le projet de loi réprimant pénalement l'émission de chèques sans provision, émané de l'initiative de M. le Sénateur Armand Huysmans, a été déposé sur le bureau du Sénat le 30 novembre 1927.

Après avoir fait l'objet d'un avis du comité permanent de législation dans sa séance du mercredi 22 février 1928, il a été approuvé à l'unanimité par la Commission de la justice du Sénat, le 22 mars 1928, sur rapport de M. Alexandre Braun.

A son tour, le Sénat l'a adopté à l'unanimité dans ses séances des 16 et 30 mai derniers: après que M. Armand Huysmans, auteur de la proposition, en eut présenté la défense.

II.

Quel est le but poursuivi par le projet de loi ?

Il vise avant tout de donner à l'instrument de paiement que constitue le chèque une sécurité parfaite.

Si l'on veut que son emploi se généralise et que les facilités qu'il donne pour les transactions commerciales, soient appréciées à leur juste valeur par le public, il est indispensable que la sécurité qu'il offre comme titre de paiement soit comparable à celle du billet de la Banque Nationale.

Reconnaissons que sous ce rapport notre législation est manifestement insuffisante. Il y a, il est vrai, l'article 5, alinéa 2 de la loi du 20 juin 1873, qui stipule que celui qui dispose sans provision préalable est passible d'une amende égale à 10 p. c. de la somme exprimée, sans préjudice de l'application des lois pénales, s'il y a lien. Mais ce n'est pas une disposition fiscale qui empêchera les manœuvres d'un tireur de mauvaise foi, d'autant plus qu'il

WETSONTWERP

tot bestraffing der uitgifte van checks
zonder dekking.

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE (1)
UITGEBRACHT DOOR DEN HEER **STANDAERT**.

MIJNE HEEREN,

I.

Het wetsontwerp tot bestraffing der uitgifte van checks zonder dekking, werd door den heer Senator Armand Huysmans op het bureau van den Senaat neergelegd den 30e November 1927.

Het Bestendig Comité voor de Wetgeving heeft in zijne vergadering van 22 Februari 1928 daarover advies uitgebracht, waerop de Senaatscommissie voor de Justitie, op verslag van den heer Alexander Braun, het op 22 Maart 1928, eensgezind heeft goedgekeurd.

De Senaat heeft het insgelijks met eenparigheid van stemmen, ter vergaderingen van 16 en 30 Mei j.l., aangenomen, na de verdediging van den heer Huysmans, indier van het voorstel, te hebben gehoord.

II.

Welk is het doel van het wetsontwerp ?

Eerst en vooral de check, als betaalmiddel, volkomen te waarborgen.

Wil men dat het gebruik van de check veralgemeend worde en de gemakkelikheden, welke zij voor de handelsbetrekkingen biedt, naar hunne volle waarde door het publiek worden geschat, dan is het ook volstrekt noodzakelijk dat de check, als betaalmiddel, waarborgen biedt welke men kan vergelijken met die van het Bankbiljet.

Erkennen wij dat onze wetgeving, te dien opzichte, blijkbaar ontoereikend is. Wel is waar, bestaat er in de wet van 20 Juni 1873 een artikel 5, 2e alinea, bepalende dat degene die wissels afgeeft zonder voorafgaande dekking, strafbaar is met een geldboete gelijk aan 10 t. h. van het betrokken bedrag, onverminderd de toepassing der strafwetten, zoo daartoe aanleiding bestaat. Doch het is

(1) La Commission, était composée de MM. Golenvaux, président, Destrée, Jennissen, Mernier, Meysmans, Soudan, Standaert.

(1) De Commissie bestond uit de heeren Golenvaux, voorzitter, Destrée, Jennissen, Mernier, Meysmans, Soudan, Standaert.

lui est facile d'échapper au Code pénal, en retirant la provision du chèque, après qu'il a pris possession de la contre-valeur, mais avant que le cessionnaire du titre ait pu en toucher le montant.

Pour mettre fin définitivement aux abus qui accompagnent l'emploi du chèque, le projet de loi propose de compléter l'article 509 du Code pénal qui réprime les manœuvres de celui qui se sera frauduleusement procuré des fonds, valeurs en décharges au moyen d'un effet tiré sur une personne qui n'existe pas ou qu'il savait ne pas être sa débitrice ou ne pas devoir l'être à l'échéance, et qui ne l'avait pas autorisé à tirer sur elle, par un nouvel article 509bis.

Le projet de loi, voulant rendre inutiles les tentatives de ceux qui essaieraient d'éluder ses dispositions en créant un nouveau titre de paiement, édicte que ses dispositions s'appliquent non seulement aux chèques, mais encore à tout autre titre à un paiement au comptant et à vue sur fonds disponibles assimilé au chèque par l'article premier de la loi du 20 juin 1873.

III.

Quatre hypothèses sont prévues par le projet :

1) Celle de l'émission sans provision suffisante préalable et disponible;

2) Celle de la cession, le cédant sachant que la provision n'est pas suffisante et disponible;

3) Celle du retrait par le tireur de tout ou partie de la provision dans les trois mois de l'émission du titre;

4) Celle du blocage par le tireur de tout ou partie de la provision.

L'élément matériel de l'infraction résulte du libellé même du texte et ne peut guère donner lieu à difficulté.

Mais il importait que le projet de loi spécifiât l'élément moral du délit, de façon à n'atteindre que les véritables abus et à mettre à l'abri de poursuites des actes où la bonne foi ne peut être mise en doute.

C'est pourquoi la proposition prend soin d'indiquer pour chacune des quatre hypothèses qu'elle envisage, le dol requis pour l'infraction: ou le dol général, qui est la règle courante en matière de délit; ou le dol spécial, comme pour l'escroquerie, c'est-à-dire la volonté de nuire, le mobile méchant ou frauduleux.

Pour le premier cas visé: émission d'un chèque sans provision suffisante et disponible, le dol ordinaire suffit. Le tireur sera puni dès qu'il a su, en émettant le titre, que la provision n'existait pas. Cela se comprend, car quiconque émet un chèque sans provision, doit savoir qu'il cause préjudice; qu'il trompe celui à qui il le remet.

niet eene fiskale bepaling die een trekker te kwader trouw zullen tegenhouden, des te meer omdat het hem gemakkelijk is aan het Strafwetboek te ontsnappen, met de dekking van de check weg te nemen, nadat hij bezit heeft genomen van de tegenwaarde, doch vóór dat hij aan wien de titel wordt overgedragen, het bedrag er van heeft kunnen ontvangen.

Ten einde op definitieve wijze een einde te maken aan de misbruiken die zich bij de aanwending van checks voordoen, stelt het wetsontwerp voor artikel 509 van het Wetboek van strafrecht aan te vullen; dit artikel straft de handeling van dien welke zich fondsen, waarden of ontheffingen van schulden bedrieglijk aanschaff, door middel van een wissel getrokken op een persoon die niet bestaat of van wien hij weet dat hij zijn schuldenaar niet is of niet zal zijn op den vervaldag, en die hem niet toegelaten heeft op hem te trekken. De aanvulling zou bestaan in het inlassen van een artikel 509bis.

Het wetsontwerp wil de pogingen vrijstellen van die welke zouden trachten aan deze bepalingen te ontsnappen, door het opmaken van een nieuwen betalingstitel; het bepaalt dat deze bepalingen toepasselijk zijn, niet alleen op de checks, maar nog op gelijk welken titel op een constante betaling en op zicht op beschikbare fondsen, gelijkgesteld met de check, bij het eerste artikel der wet van 20 Juni 1873.

III.

Vier mogelijkheden worden in het ontwerp voorzien :

1) de uitgifte zonder toereikende, voorafgaande en beschikbare dekking;

2) De afstand, wanneer die welke afstaat weet dat de dekking niet toereikend noch beschikbaar is;

3) De terugvordering, door den trekker, van een gedeelte of van de geheele dekking, binnen de drie maanden na de uitgifte van den titel;

4) Het geheel of gedeeltelijk vastleggen, door den trekker, van de dekking.

Het materieel bestanddeel van het misdrijf blijkt uit den tekst zelf en kan geene aanleiding geven tot moeilijkheden.

Het was echter noodig dat het wetsontwerp het zedelijk bestanddeel van het bedrijf klaar zou omschrijven, ten einde slechts de ware misbruiken te treffen en buiten vervolging te stellen daden waarbij de goede trouw niet kan worden betwist.

Daarom duidt het voorstel voor elk der bedoelde onderstellingen het bedrog aan, dat vereischt wordt voor de overtreding: of het algemeen bedrog dat regel is in zake misdrijf; of het bedrog met boos opzet, zooals in zake zwendel, 't is te zeggen de bedoeling om nadeel toe te brengen, het boos of bedrieglijk opzet.

Voor het eerst bedoeld geval: uitgifte van een check zonder voldoende en beschikbare provisie volstaat het gewone bedrog. De trekker zal gestraft worden van zoodra hij geweten heeft, bij het uitgeven van den titel, dat de provisie niet bestond. Dit is te begrijpen, want wie een check uitgeeft zonder provisie, moet weten dat hij schade berokkent, dat hij dengene aan wien hij hem overhandigt bedriegt.

Il en va de même du cédant qui remet le titre à un tiers, sachant que la provision n'est pas suffisante et disponible (2e hypothèse); et du retrait pur et simple de la provision, qui laisse le tiers porteur sans défense contre l'insolvabilité du tireur (3e hypothèse).

Mais dans ce dernier cas, il fallait éviter de nuire aux usages commerciaux et bancaires, en risquant d'immobiliser pendant cinq ans, c'est-à-dire jusqu'à l'expiration du délai de prescription du titre, le fonds représentant la provision, d'autant plus que ne mérite aucun traitement de faveur, celui qui par négligence omet pendant des mois d'encaisser le montant du chèque qui lui a été remis.

La situation est autre pour le blocage de la provision (4e hypothèse).

En effet, des cas peuvent se présenter où cette mesure non seulement peut être prise de bonne foi, mais encore s'impose. Citons notamment les oppositions visées à l'article 39 de la loi sur les lettres de change : perte du titre, faillite du porteur ou son incapacité de recevoir.

Il faut, dès lors, pour que le blocage de la provision tombe sous l'application du Code pénal la preuve du dol spécial, c'est-à-dire de l'intention de nuire.

IV.

Le nouvel article 509bis, s'il est voté par la Chambre, édictera les peines suivantes : emprisonnement d'un mois à deux ans et une amende de 26 à 3,000 francs.

L'article devant être inséré dans le Code pénal, il est clair que les dispositions légales relatives aux circonstances atténuantes seront applicables aux infractions prévues.

Mais pour que ces dispositions obtiennent tout leur effet, il faut que le public les connaisse et ait constamment son attention fixée sur elles; car si, en vertu d'une fiction, tout le monde est censé être au courant des lois en vigueur, nous ne savons que trop combien est imparfaite cette connaissance.

De plus, le chèque devant comme instrument de paiement donner la sécurité d'un billet de la Banque Nationale, il n'est que naturel que comme pour ce dernier, le public ait constamment son attention attirée sur les peines qui frappent ceux qui font un usage abusif de cet instrument de paiement. C'est pourquoi le projet propose d'ajouter à la loi du 20 juin 1873 sur les chèques un article 13 imposant l'obligation à tout banquier qui délivre un carnet de formules de chèques payables à sa caisse, de reproduire sur la couverture de chaque carnet le texte intégral de l'article 509bis, ce sous peine d'une amende de 50 francs par contravention. Cette obligation, toutefois, ne prendra cours qu'un an après la publication de la loi.

Comme l'a affirmé l'auteur de la proposition dans son discours au Sénat, « le projet de loi a un double aspect : aspect moral, au point de vue de la foi due aux engagements, foi sans laquelle l'ordre social est exposé à être

Evenzoo voor dengene die den titel overgeeft aan een derde, wetend dat de provisie niet voldoende en beschikbaar is (2e onderstelling); en voor de terugvordering zonder meer van de provisie die den derden bezitter zonder verlediging laat tegen het onvermogen van den trekker (3e onderstelling).

Doch in dit laatste geval, moest men er op letten niet te schaden aan de handels- en bankgebruiken, door het risico mogelijk te maken gedurende vijf jaar, dit wil zeggen tot aan het verstrijken van de verjaring van den titel, het fonds dat de provisie vertegenwoordigt onroerend te maken, te meer, daar degene, die uit nalatigheid gedurende maanden verzuimt het bedrag van een hem overhandigden cheque af te halen, geen begunstigde behandeling verdient.

De toestand is anders waar men de provisie vastlegt (4^e onderstelling).

Inderdaad, er kunnen zich gevallen voordoen waarbij deze maatregel niet alleen te goeder trouw kan getroffen worden, maar zich zelfs opdringt. Noemen wij namelijk het verzet bedoeld bij artikel 39 van de wet op de wissels : verlies van den titel, faillissement van den houder of zijn onbekwaamheid om te ontvangen.

Het bewijs van het bijzonder bedrog d. i. van het inzicht te schaden, moet aanwezig zijn opdat het vastleggen van de provisie onder de toepassing van het strafwetboek valt.

IV.

Wordt het nieuwe artikel 509bis door de Kamer aangenomen, dan gelden de volgende straffen : gevangenisstraf van één maand tot twee jaar en eene geldboete van 26 tot 3,000 frank.

Daar het artikel moet ingelascht worden in het strafwetboek, spreekt het van zelf dat de wetsbepalingen betreffende de verzachtende omstandigheden toepasselijk zullen zijn op de voorzienen overtredingen.

Opdat, echter deze bepalingen ten volle hun doel bereiken, moet het publiek ze kennen en er voortdurend de aandacht op gevestigd houden; want, ofschoon iedereen vermoed wordt op de hoogte te zijn van de van kracht zijnde wetten, weten wij toch maar al te goed hoe onvolledig deze kennis is.

En vernits de cheque als betaalmiddel den waarborg moet geven van een Bankbiljet, is het natuurlijk dat het publiek steeds de straffen moet voor oogen hebben, welke degenen treffen die misbruik maken van dit betaalmiddel. Daarom stelt het ontwerp voor, in de wet van 20 Juni 1873, op de checks, een artikel 13 te lasseschen, waardoor elke bankier die een checkboekje betaalbaar aan zijne kas aflevert, verplicht wordt op den omslag van het checkboekje geheel den tekst van artikel 509bis te vermelden, op straf van eene boete van 50 frank per overtreding. Deze verplichting zal echter slechts in werking treden een jaar na de bekendmaking van de wet.

Zooals de indiener van het voorstel het zegde, in zijne redevoering in den Senaat : « het wetsontwerp heeft eene dubbele bedoeling : eene zedelijke bedoeling ten aanzien van het vertrouwen in de verbintenissen, zonder welk ver-

fréquemment troublé; aspect économique au point de vue de la facilité, de la rapidité et de l'absence de risques d'un mode de paiement dispensant de l'utilisation, du comptage et du transport de la monnaie ».

Ce dernier aspect de la question n'est pas négligeable.

En propageant l'usage du chèque, nous diminuons par là même l'usage du billet de banque; et toute réduction du nombre de billets en circulation ne peut qu'être favorable à la situation financière du pays.

La Commission chargée d'examiner le projet de loi que lui a transmis le Sénat, s'est ralliée unanimement aux dispositions qu'il contient.

Nous demandons à la Chambre de l'approuver à son tour.

Le Rapporteur,

EUG. STANDAERT.

Le Président,

F. GOLENVAUX.

trouwen de sociale orde gevaar loopt dikwijls te worden gestoord; eene economische bedoeling met het oog op de gemakkelijkheid en de snelheid van betaling zonder risico, waarbij het gebruik, de telling en het vervoer van munt kan worden van kant gelaten ».

En deze zijde van het vraagstuk is van geen geringe beteekenis.

Met het gebruik van de check te verspreiden, verminderen wij het gebruik van het Bankbiljet; en elke vermindering van het in omloop zijnde getal bankbiljetten kan niet dan gunstig inwerken op lands financieelen toestand.

De Commissie belast met het onderzoek van het door den Senaat overgemaakte wetsontwerp, heeft, eensgezind, de bepalingen er van goedgekeurd.

Wij verzoeken de Kamer ze op op hare beurt aan te nemen.

De Verslaggever,

EUG. STANDAERT.

De Voorzitter,

F. GOLENVAUX.